

Způsoby nákupu zvířat

Ing. Iva Rašková

Zpracování živočišných produktů
4. ročník

2024/2025

Obsah

- 1 Nákup zvířat
 - Nákup zvířat v živém stavu
 - Nákup zvířat v mase
- 2 Metody zjišťování hmotnosti JUT
- 3 Klasifikace skotu a prasat
 - Klasifikace skotu
 - Klasifikace prasat
 - SEUROP trend hodnocení JUT v ČR (2023–2024)

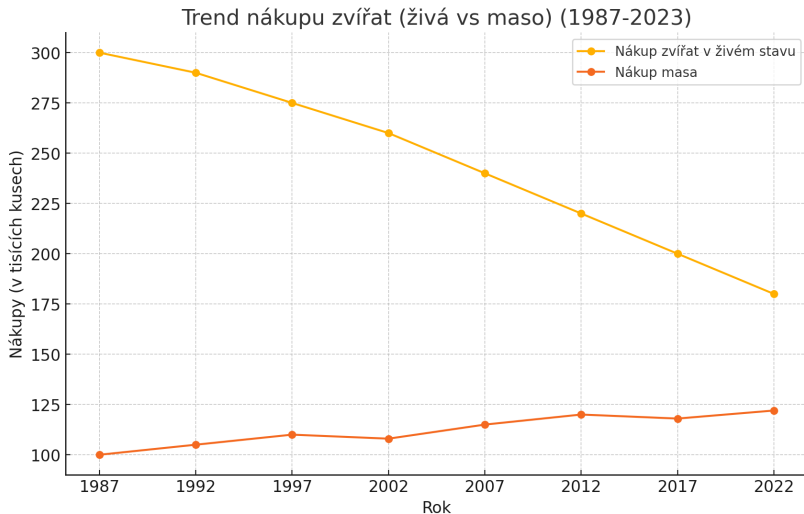
Nákup zvířat

Nákup zvířat je klíčovým krokem v masném průmyslu, jež zpravidla probíhá dvěma hlavními způsoby, mezi které patří:

- nákup zvířat v živém stavu,
- nákup již zpracovaných zvířat (tj. v mase).

Každý z těchto způsobů má své výhody a nevýhody, které závisí na požadavcích trhu a zpracovatelských kapacitách.

Trend nákupu zvířat (1987-2023)

Nákup zvířat v živém stavu

Dříve byl tento způsob nákupu velmi běžný. Využíval se především v případech, kdy zpracovatelské závody měly vlastní jatka a preferovaly kontrolu nad celým procesem, od porážky po zpracování a prodej konečného produktu.

V současné době se však nákup v živém stavu využívá méně často kvůli nižší přesnosti hodnocení kvality masa a vyšším rizikům spojeným s přepravou zvířat.

Výhody a nevýhody nákupu v živém stavu

Výhody:

- lepší kontrola nad kvalitou masa díky možnosti sledování zdravotního stavu zvířat,
- možnost přizpůsobit produkci specifickým požadavkům zákazníků,
- potenciálně vyšší výtěžnost zpracování.

Nevýhody:

- vyšší logistické náklady spojené s přepravou živých zvířat,
- potřeba vlastnit nebo mít smluvně zajištěná jatka a zpracovatelské kapacity,
- vyšší riziko úhynu nebo ztráty na hmotnosti zvířat během přepravy kvůli stresu.

Nákup zvířat v mase

Tento způsob nákupu zahrnuje zjištění hmotnosti jatečně upraveného těla (**JUT**) krátce po porážce, obvykle do 30 minut. Jatečně upravené tělo zahrnuje svalovinu a kosti, avšak bez krve, kůže, hlavy, vnitřností a končetin.

Výhody a nevýhody nákupu zvířat v mase

Výhody:

- přesné zjištění hmotnosti a kvality masa po porážce,
- možnost okamžitého zpracování dat a jejich využití pro stanovení ceny,
- snížení rizik spojených s přepravou živých zvířat, jako je stres a ztráta hmotnosti.

Nevýhody:

- vyžaduje moderní technologie a zařízení pro objektivní měření,
- potřeba přesného časového řízení, protože hodnocení musí být provedeno do 30 minut po porážce.

Obsah

- 1 Nákup zvířat
 - Nákup zvířat v živém stavu
 - Nákup zvířat v mase
- 2 Metody zjišťování hmotnosti JUT
- 3 Klasifikace skotu a prasat
 - Klasifikace skotu
 - Klasifikace prasat
 - SEUROP trend hodnocení JUT v ČR (2023–2024)

Metody zjišťování hmotnosti JUT

Mezi metody používané při zjišťování hmotnosti JUT patří:

- 1 Subjektivní metoda,
- 2 Metoda pomocí kamer (tj. objektivní metoda).

Subjektivní metoda

Zahrnuje vizuální hodnocení hmotnosti a kvality jatečně upraveného těla na základě zkušeností pracovníků.

Metoda pomocí kamer (tj. objektivní metoda)

Pokročilejší a přesnější metoda, která využívá kamerové systémy a software pro měření hmotnosti a kvality masa.

Obsah

- 1 Nákup zvířat
 - Nákup zvířat v živém stavu
 - Nákup zvířat v mase
- 2 Metody zjišťování hmotnosti JUT
- 3 Klasifikace skotu a prasat
 - Klasifikace skotu
 - Klasifikace prasat
 - SEUROP trend hodnocení JUT v ČR (2023–2024)

Zařazování skotu a prasat do jednotlivých tříd

Zařazování skotu a prasat do tříd podle **zmasilosti** a **protučnělosti** je klíčové pro určování hodnoty jatečných zvířat. Tato klasifikace přímo ovlivňuje cenu, za kterou jsou zvířata nakupována, a následně i prodejní cenu masa.

Další možností je zařazování skotu a prasat podle jednotlivých kategorií.

Klasifikace skotu dle kategorií

Jednotlivé kategorie skotu:

- mladý býk (**A**) - do 2 let věku,
- býk (**B**) - starší než 2 roky,
- volek (**C**) - vykastrovaný býk,
- jalovice (**E**) - mladá samice, která ještě nerodila,
- kráva (**D**) - dospělá samice, která již rodila,
- mléčné tele (**Z**) - tele do stáří 8 měsíců, krmené převážně mlékem.

Klasifikace skotu dle zmasilosti a protučnosti

Zmasilosti:

- E = výjimečná zmasilost (velmi svalnatý),
- U = výborná zmasilost,
- R = dobrá zmasilost,
- O = uspokojivá zmasilost,
- P = slabá zmasilost (málo svalnatý).

Protučnost:

- 1 = velmi nízký obsah tuku,
- 2 = nízký obsah tuku,
- 3 = střední obsah tuku,
- 4 = vysoký obsah tuku,
- 5 = velmi vysoký obsah tuku.

Zmasilost se stanovuje objektivně, protučnost via metodou.

Klasifikace prasat dle zmasilosti

Klasifikace prasat dle zmasilosti:

- S = více než 60 % svaloviny,
- E = 55 % – 60 % svaloviny,
- U = 50 % – 55 % svaloviny,
- R = 45 % – 50 % svaloviny,
- O = 40 % – 45 % svaloviny,
- P = méně než 40 % svaloviny.

Klasifikace prasat dle kategorií

Jednotlivé kategorie prasat:

- Selata (**SE**) – mladá prasata, hmotnost do 30 kg
- Výkrmová prasata(**VP**) – prasata určená na výkrm, hmotnost 100–130 kg
- Kanci(**K**) – nekastrovaní samci
- Vykastrovaní kanci/vepři(**VK**) – kastrování samci
- Svině(**SV**) – dospělé prasnice po chovu
- Mladé prasnice(**MP**) – samice před chovem nebo výkrmem

Aparativní metody u prasat

Pro určování **zmasilosti** a **protučnělosti** jsou u prasat používány níže vysvětlené metody, mezi které patří:

Mediální metoda (též zvaná jako dvoubodová)

Měří se výška svaloviny (M) v bederní krajině a výška sádla (S) v nejnižší vrstvě nad středem středního hýžd'ovce.

Jednobodová metoda

Měří se výška M a S v jednom bodě mezi druhým a třetím předposledním žebrem, 7 cm od půlícího řezu.

Autofom

Plně automatizovaný systém využívající ultrazvukové snímání pro měření tloušťky sádla a zmasilosti celého těla prasete.

Nejčastěji registrované třídy hodnocení JUT dle SEUROP v letech 2023–2024

V rámci hodnocení jatečně upravených těl (tj. **JUT**) podle systému SEUROP se sledují dvě hlavní charakteristiky:

- **Zmasilost** – kvalita a množství svaloviny.
- **Protučnělost** – míra tukového pokrytí.

Nejčastěji registrované třídy za rok 2023 a první polovinu roku 2024 jsou následující:

Skot

- **Zmasilost** - R, O, U.
- **Protučnělost** - 2, 3.

Prasata

- **Zmasilost** - E, U, R.
- **Protučnělost** - 2, 3.